За своїм потенціалом Україна не поступається за потенціалом Болгарії, Сербії, але недосконале законодавство і менталітет відпочиваючих не дозволяє цей вид бізнесу поставити на «промислові рейки».

Якщо Україна легалізує проституцію то: по-перше, буде розв'язана головна проблема проституції - венеричні захворювання. Адже у разі визнання повій професіоналками, у них з'являться не тільки права, але і обов'язки. Щоб бути профпридатною путани повинні будуть щомісячно проходити медогляд. По-друге, функції сутенера візьме на себе держава. Отже, доходи від прибуткового бізнесу надходитимуть також в казну держави. По-третє, з інституту посередників забираються нечисті на руку співробітники правоохоронних органів, які, шантажуючи повій залученням до кримінальної відповідальності, вимагають гроші і не тільки.

Висновки. Тому є сподівання, що секс-туризм буде сприйматися з іншої точки зору і не обмежуватиметься, оскільки ми живемо в XXI ст. де пута в економічному, політичному та релігійному житті розв’язані.

О. Любіцева д-р геогр. наук,
Т. Шпарага канд. геогр. наук

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Розкрито особливості сучасної музейної діяльності в Україні. Проаналізовано структуру музейних закладів. Виділено регіони України з різним рівнем забезпеченості музеями. Окреслено напрямки оптимізації регіонального розвитку мережі музейних закладів в України.

The peculiarities of current museum activities in Ukraine are discovered. The structure of museum institutions is analyzed. The Ukrainian regions with different supply of museum services are defined. The directions of optimization of museum institute’s regional development in Ukraine are proposed.

Постановка проблеми. Розвитку музейної діяльності на теренах України завжди приділялась увага з боку окремих колекціонерів, меценатів, громадських організацій та органів влади. Виникнувши як заклади колекціонування і зберігання коштовностей та старожитностей, музеї поступово перетворились на осередки культури та ідей просвітництва, а після утворення Радянського Союзу стали ареною політичної боротьби та пропаганди державної комуністичної ідеології. В наші часи музей набуває нового статусу як центр національної самосвідомості, автентичності, культурного і духовного відродження українства. Саме тому, дослідження регіональних аспектів розвитку музейної діяльності в нашій державі набуває особливої актуальності.

Ступінь вивченості. Проблемам дослідження музейних закладів України присвячено праці багатьох вчених. Зокрема, заслуговують особливої уваги

© О. Любіцева, Т. Шпарага, 2007

роботи Мезенцевої Г.Г., в яких подано цілісну та обґрунтовану картину формування й розвитку вітчизняного музеєзнавства, дано характеристику найбільш визначним музейним закладам. Музеї України, як складову рекреаційно-туристичних ресурсів розглядає у своїх працях О. О. Бейдик, географічні аспекти музеєзнавства розкрито в працях Стафійчука В. І., питанням формування „музеїв під відкритим небом" присвячені роботи М. Д. Гродзинського та О. В. Савицької. Значний внесок у розвиток українського музеєзнавства зробили Я. Новицький, А. Данилюк, М. Я. Рудинський та ін. Однак, комплексне географічне дослідження мережі музейних закладів в Україні та рівня забезпеченості населення послугами музеїв ще детально не проводилось.

Саме тому, об'єктом даного дослідження є мережа музейних закладів України, а предметом – особливості її регіонального розвитку та територіальної організації. **Метою даного дослідження** є аналіз особливостей формування та розвитку мережі музейних закладів України як складової соціального комплексу нашої держави. Конкретними завданнями дослідження є: аналіз профільної структури музейних закладів України, дослідження рівня забезпеченості музеями різних регіонів нашої держави та їх типізація, окреслення шляхів оптимізації регіонального розвитку музейної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сучасна Україна посідає доволі помітне місце серед країн Європи за загальною кількістю музеїв. За цим показником вона знаходиться на рівні з такими державами, як Норвегія, Румунія, Португалія. Частково така велика мережа музеїв перейшла у спадок від радянських часів, за яких музейна справа була однією з пріоритетних галузей культури на шляху до розбудови соціалістичного суспільства. Але, перш за все, музейні заклади нашої держави сформувались на основі багатої історичної, культурної і природної спадщини, яка має європейське, а, подекуди, і світове значення. За офіційними даними ЮНЕСКО, в Україні виділено 3 музейні та історико-культурні об'єкти, які віднесені до рівня світового значення [5]. Це: Національний архітектурно-історичний заповідник „Софія Київська" з собором 11 ст., Національний історико-культурний заповідник 11-19 ст. Києво-Печерська Лавра з Ближніми та Дальніми печерами 11 ст., а також історичний ансамбль міста Львова, який планується перетворити на своєрідний музей під відкритим небом. До списку всесвітньої спадщини не потрапили й інші визначні пам'ятки історії та архітектури, зокрема руїни Херсонесу та інших давньогрецьких міст на Кримському півострові, численні замки і фортеці на західній та південній Україні (в містах Хотин, Луцьк, Бєлгород-Дністровський, Кам'янець-Подільський тощо), унікальні природні об'єкти та національні парки Карпат, Криму, Швацьких озер та ін.

Проте, музейне будівництво в Україні продовжує розвиватись, незважаючи на всі труднощі пострадянської доби. Виникають та активно функціонують численні музеї, присвячені окремим історичним подіям з життя України та Східної Європи, забутим персоналіям, новим археологічним знахідкам. Здійснюється істотне упорядкування музейних колекцій, звільнення

музейної діяльності від політичних ідеологій та стереотипів, орієнтацій на європейську історію та культурні цінності.

Сучасна Україна переживає істотні зміни в культурно-мистецькому та духовному житті суспільства. Після відмови від комуністичної ідеології, що довгі роки насаджувалася в Радянському Союзі, незалежні держави СНД спрямували свої зусилля на відродження та зміцнення національних традицій, народної культури і мистецтва, відновлення втрачених й сплюндрованих історичних і духовних святинь, які протягом століть були символом національного єднання та гордості. Таким шляхом пішла й Україна. Особливо відчутні зміни на її теренах відбулись у формуванні комплексу закладів культурно-освітньої сфери.

З початком розвитку незалежної України було істотно переглянуто змістовне та ідеологічне наповнення закладів культури. Після призупинення діяльності Комуністичної партії та скасування законодавчих положень про її провідну роль в розвитку держави музейні заклади ідеологічної направленості було закрито або істотно перероблено в експозиційному відношенні. Так, припинили свою діяльність численні музеї В. І. Леніна, музеї революційних подій та діяльності партійних організацій, які розташовувались чи не у кожному обласному центрі України, а експозиції і фонди краєзнавчих та історичних музеїв позбулися застарілих методик формування та змістовного наповнення [3]. Єдиним типом музеїв, які не повністю позбавились радянської спадщини стали музеї Великої вітчизняної війни. Однак, їх експозиції все ж таки зазнали певних змін в напрямку висвітлення історичної правди про військові дії в різних містах і селах України, яка стала доступною на основі документів та хронікальних матеріалів, що були розсекречені Урядом України.

В період незалежності України основні зусилля музейних закладів почали спрямовуватись на відновлення історичної пам’яті українців, їх національної ментальності, духовності і культури. Так, на місці колишніх музеїв атеїзму або музеїв, в яких зберігались історичні церковні цінності, було відкрито музеї ікони, музеї дзвонів, стародруків та ін., робота яких вже не ґрунтувалась на атеїстичному світогляді. Найбільш визначними з них є Музей історичних коштовностей України, Музей дзвонів та Музей ікони в Києві, Музей Волинської ікони в Луцьку, музеї церков на Чернігівщини. Більшість православних храмів, які використовувались не за призначенням, було повернуто Християнській Церкві, зруйновані святині почали відбудовуватися та відновлюватись.

Численні краєзнавчі музеї, які особливо поширені в центральній та західній Україні, почали провадити серйозну роботу із колекціонування та зберігання предметів національної самобутності краю. Вони досліджують особливості історичного одягу місцевості, знарядь праці, національних пісень та музичних інструментів, займаються відродженням ковальського, гончарного, декоративно-прикладного мистецтва та народних художніх промислів. Є музеї історії і культури окремих етнічних груп народів України, наприклад музей „Лемківська садиба” на Закарпатті, Музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття в м. Коломия, музей народного мистецтва і побуту Гуцульщини в м. Косів,

краєзнавчий музей „Бойківщина” в м. Долина, музей "Сокальщина" у Червонограді.

Значна кількість сучасних музеїв присвячена видатним постатям української історії і культури, спадщина яких була невідома чи заборонена за радянських часів. Серед них можна назвати Музей-садибу Михайла Грушевського в с. Криворівня та музей у Львові, Музей Олекси Довбуша в м. Івано-Франківськ, музеї С. Бандери в с. Старий Угринів та в с. Воля Задеревацька, Літературно-меморіальні музеї Марка Черемшини та Василя Стефаника в м. Снятин, Музей сакральної скульптури XVIII ст. "Творчість Івана Пінзеля" у Львові, Музей "Філікі Етерія" в Одесі та багато інших.

Новий погляд на особистостей української і світової історії, позбавлений ідеологічних норм, пропонують музей Тараса Шевченка, музей М. О. Булгакова в Києві, музей Петра Сагайдачного на Львівщині, музей сестер Цвєтаєвих у Феодосії, Музей Івана Франка в с. Криворівня, музеї С. С. Прокоф'єва та В. І. Немировича-Данченка на Донеччині, музей В. Короленка у Житомирі, Музей космонавта О. Можайського в містечку Вороновиця Вінницької області.

В Україні з’явився ряд музеїв, які висвітлюють трагічні сторінки сучасної історії. Серед них - музей Чорнобилю та музей героїв Афганістану в Києві, Музей генерал-хорунжого УПА Романа Шухевича у Львові, Музей "Молотківська трагедія" в с. Молотків Тернопільської області, Музей переслідуваної церкви в м. Бережани тощо.

Значною подією стала поява музеїв, присвячених невідомим раніше взірцям української культури та мистецтва. Серед них: Музей “Літературна Немирівщина” в м. Немирів, Вінницької області, Будинок-музей кінофільму „Тіні забутих предків” в містечку „Верховина”, численні літературно-меморіальні музеї на Львівщини, Івано-Франківщині тощо.

Однак, не всі ще сторінки української історії висвітлені детально. Так, й до цього часу немає змістовного музею, присвяченому діяльності ОУН-УПА (його лише збираються відкрити в м. Луцьку на Волині), немає музею, присвяченому подіям 1917-1919 рр. та проголошенню незалежності України, музею голодомору 1932-1933 рр. Багато ще видатних постатей, культурних та мистецьких діячів України, широко відомих за кордоном, залишились поза увагою. Не мають спеціалізованих музеїв академік Володимир Вернадський, авіаконструктор, винахідник гелікоптерів Ігор Сікорський, видатний хімік Теодор Добржанський, танцівник Серж Лифар та співак і композитор Олександр Вертинський, географ та етнограф Степан Рудницький, економісти Антін Синявський та Туган-Барановський, відомі усьому християнському світу діячі Православної церкви та багато інших. Проте, Україна має значні резерви розвитку мережі музейних закладів, особливо на територіях, багатих історичними та культурними подіями. Активізація музейної діяльності на цих землях є найбільш актуальним завданням культурного та духовного відродження України цього часу.

В нашій країні переважають музейні заклади краєзнавчого профілю (36%) та історико-архітектурного змісту (29%) (рис. 1). Саме вони почали активно виникати на тернах України ще з часів Російської Імперії (на основі

архітектурно-історичних пам’яток давніх слов’янських міст Київщини, Чернігівщини, Поділля, а також на основі давньогрецьких колоніальних поселень в Криму та Причорномор’ї). Розвиток краєзнавчих музеїв припадає на другу половину 20-х років нашого сторіччя. В цей час, як зазначалось, музеї створювались у великих та малих населених пунктах з метою пропаганди радянського способу життя та комуністичної ідеології [3;4]. В наш час, їх фонди та експозиції зазнали істотного переосмислення і краєзнавчі музеї почали виконувати ті завдання, до яких й були покликані з дня заснування.

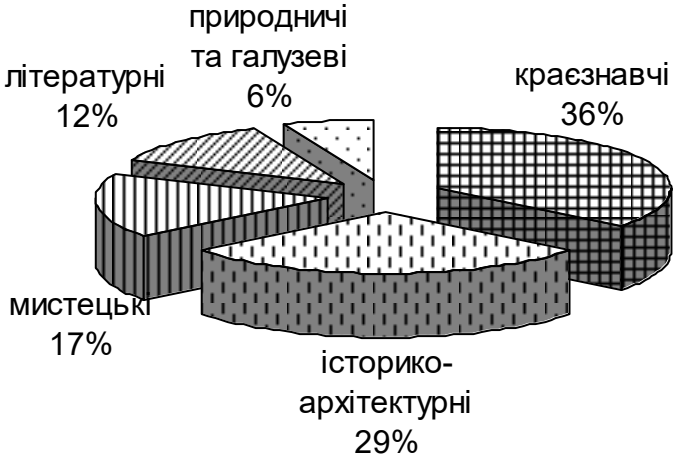

Рис. 1. Мережа музейних закладів в Україні

Суттєву частку в мережі музейних закладів в Україні складають літературні та мистецькі музеї (відповідно 12 та 17%). Вони поширені переважно у великих містах в центрі та на сході, малих містах і містечках на західній Україні, що багаті на свою історичну спадщину, а також у поселеннях чорноморського узбережжя та Криму. Це головним чином меморіальні музеї видатних письменників, літераторів, а також художників, митців, скульпторів та композиторів, які жили та працювали на території України в різні часи. Якщо раніше серед літературно-мистецьких музеїв переважали заклади, присвячені постатям відомих українських та російських митців, то зараз все більше з’являється музейних закладів, що висвітлюють сторінки життя польських, румунських, болгарських та інших європейських діячів в Україні. Переважна їх кількість сконцентрована на Львівщині, Івано-Франківщині, Волині та в Закарпатті.

В Україні сформувалась недостатня кількість музеїв природничого та галузевого профілю. Питанню їх створення за радянських часів не приділялось достатньої уваги, а в умовах незалежної України основні акценти зроблені на відновленні історико-культурних пам’яток нашої держави. Проте, Україна володіє унікальними пам’ятками природи, які можуть бути використані для розбудови „музеїв під відкритим небом”. Це – найбільш мальовничі куточки нашої країни: Кримські гори, карпатські полонини, Шацькі озера, український степ та інші землі, що мають унікальні з естетичної та науково-прикладної точки

зору ландшафти. Їх попередньому вивченню та аналізу перспектив розвитку музейної справи і туризму вже присвячено ряд робіт українських географів [2], однак детальна розробка питання залишається перспективною.

Упорядкування та розвитку потребують й кабінетні природничі музеї. Завданням сучасності є перегляд та поповнення їх колекцій, розвиток науково-просвітницької діяльності, застосування передових технологій мультимедіа та Інтернет для посилення науково-освітнього ефекту.

Музеї галузевого профілю сформувались в індустріальних районах України. До них належать музеї історії окремих шахт та гірничої справи Донбасу, музеї великих промислових підприємств (Дніпровського металургійного заводу імені Петровського, ВАТ „Азот", музей історії промисловості України в Донецьку), а також музеї окремих галузей господарства (аптеки-музеї у Львові та в Києві, музеї виноградарства та виноробства в Києві, Масандрі, Інкермані) тощо. Їх виникнення пов'язане з реформуванням колишніх виставок досягнень народного господарства, а також з перетворенням складів та фондів окремих промислових підприємств на музейні заклади. Ця практика набула значного поширення серед країн Європи та в Сполучених Штатах. Її слід усіляко підтримувати та розвивати.

Зупинимось на регіональному розвитку мережі музейних закладів в Україні. Як свідчать офіційні дані, взяті із статистичних щорічників окремих регіонів України (рис. 2), в Україні на цей час діє 412 музеїв різного профілю. Найбільшою їх кількістю відрізняється місто Київ (32 музеї), а також Харківська, Чернігівська, Черкаська, Полтавська, Вінницька області (25-28 музеїв). Цілком очевидно, що столичні міста (Київ і колишня столиця Харків) матимуть найбільшу кількість музейних закладів, оскільки їх територія та навколишні землі багаті на історичні події, відомих діячів історії та культури. Приблизно однаковий рівень розвитку мережі музейних закладів спостерігається у зазначених вище областях центральної України, які максимально наближені до столичних центрів та протягом історичного періоду приділяли багато уваги розвитку культурно-освітньої сфери. Це стосується Вінниччини, Чернігівщини, Полтавщини, що зберегли свої пам'ятки старовини та мають на своїй території багато історичних місцевостей та пам'ятних подій [1].

До другої групи регіонів України потрапили індустріально розвинені території Донецької, Запорізької, Кіровоградської областей (19-23 музеї), а також території, багаті на природну та історичну спадщину (Республіка Крим, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська та Київська області).

Перша підгрупа регіонів зазнала значних темпів промислового розвитку, який з одного боку сприяв формуванню мережі культурно-освітніх закладів на базі поширення урбанізації та міського способу життя, а з іншого боку призвів до істотного зниження показників відвідуваності музеїв. Крим та регіони західної України потрапили до другої підгрупи через недостатній розвиток музейної справи за радянських часів. Однак, в сучасних умовах, саме ці території займають перші місця в Україні за інтенсивністю ведення музейної діяльності та кількістю нових відкритих музеїв.

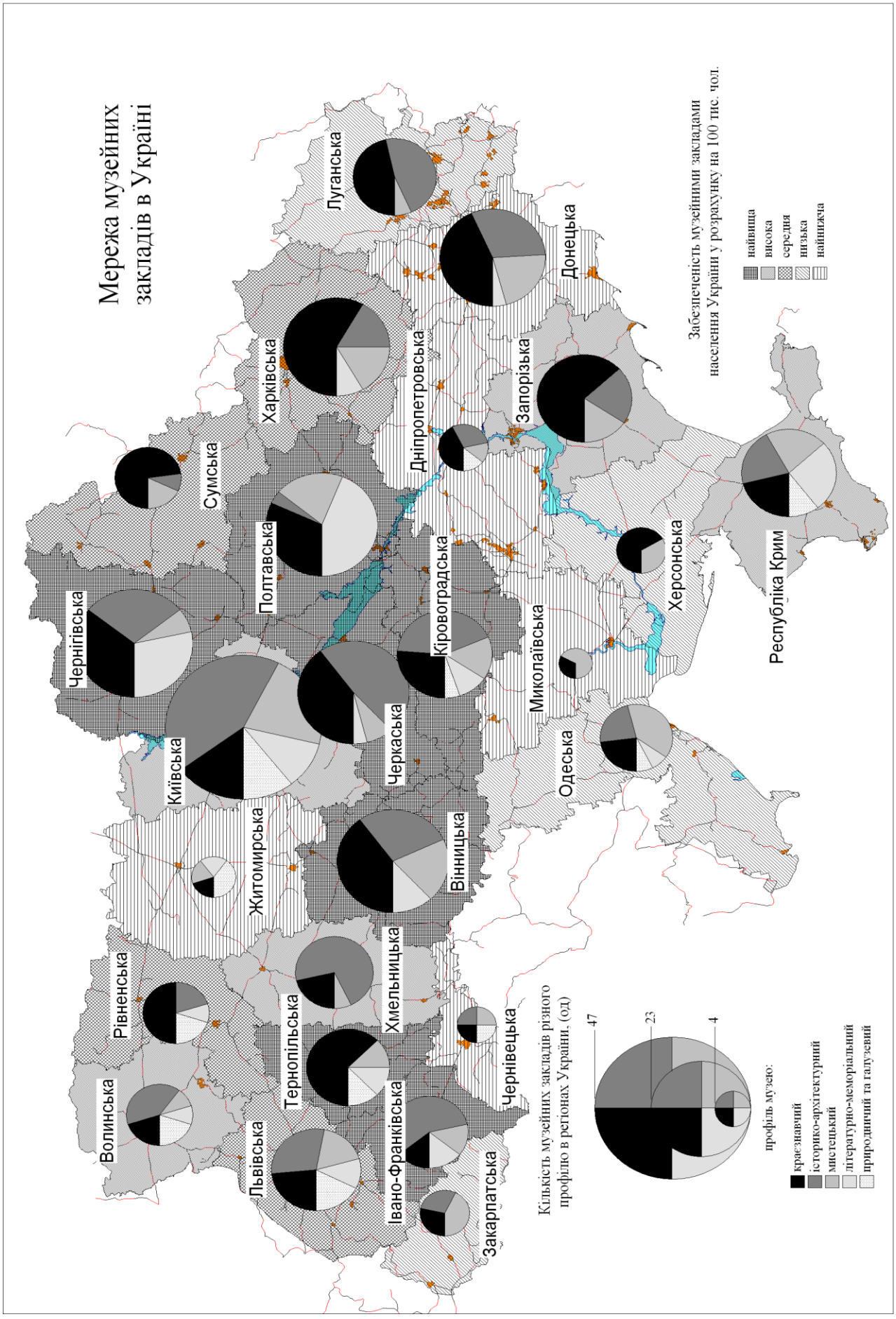

Рис. 2. Рівень забезпеченості музейними закладами регіонів України

Отже, якщо ці тенденції збережуться, більшість з них скоро зможе зайняти більш високі позиції щодо розвитку мережі музейних закладів.

Третю групу областей України складають Волинська, Рівненська, Сумська, Одеська, Хмельницька, Луганська області. В кожній з них знаходиться від 10 до 15 музеїв. Це регіони перебувають у стадії активізації музейної діяльності. Вони багаті на історичні події та культурну спадщину (Волинська, Рівненська, Сумська області), на визначні пам'ятки природи, літератури і мистецтва (Одеська, Хмельницька області), тому отримали значний потенціал свого розвитку. Однак, музейна діяльність гальмується недостатнім рівнем соціально-економічного розвитку більшості областей, а також відсутністю належної розробки програм з формування закладів соціально-культурної сфери (у випадку Одеської та Луганської областей). Ці регіони потребують залучення додаткових коштів та значних інвестицій у розвиток розбудови музейних закладів.

І, нарешті, мінімальні показники кількості музейних закладів в Україні, мають Дніпропетровська, Миколаївська, Херсонська, Чернівецька, Закарпатська, Житомирська області. На території цих областей функціонує менше 10 музеїв, а в Миколаївські області – всього 3 музеї. Ці території вимагають негайної державної підтримки та розробки комплексної програми розвитку мережі соціально-культурних закладів, яка б сприяла підвищенню загального рівня музейного обслуговування населення. Особливо актуальним це питання є для урбанізованої та промислово розвиненої Дніпропетровської області, на території якої знаходиться всього 7 музеїв державного значення.

Отже, в мережі музейних закладів України помітні значні диспропорції. Вони ще більш посилюються при регіональному аналізі галузевої структури музеїв. Так, музеї краєзнавчого профілю найбільш поширені в центральній та східній Україні (Вінницька, Донецька, Тернопільська, Черкаська, Чернігівська, Запорізька та Харківська області). В західних областях та на півдні їх кількість недостатня. Історико-архітектурні музеї розвиваються на Київщині, Черкащині та на Поділлі, Водночас на півдні нашої держави є території, де ці заклади взагалі відсутні (Миколаївська, Херсонська області), хоча ці регіони володіють усіма необхідними для цього ресурсами. Мистецькі та літературні музеї поширені на Київщині, Полтавщині, Вінниччині, Чернігівщині та в Криму. Останнім часом їх мережа швидко розвивається й на західній Україні. Нарешті, найбільша кількість природничих та галузевих музеїв знаходиться в Києві, а також у Львівській області і на Донбасі. Проте, майже половина регіонів України взагалі не мають жодного музею цього типу.

На завершення, розглянемо рівень забезпеченості музейними закладами населення України у розрахунку на 100 тис. чол. Найвищі його показники спостерігаються у всіх пристоличних областях України (Чернігівській, Черкаській, Полтавській, Вінницькій), а також в Кіровоградській, Івано-Франківській та Тернопільській. Перша підгрупа областей отримала високі показники через значний розвиток музейної справи, що обумовлено наближенням до Києва, як історичного та культурного центру світового значення, а друга підгрупа – через незначну кількість мешканців на тлі загальної доволі високої щільності музейної мережі.

Київська область разом м. Києвом відноситься до другої групи областей України з високим рівнем забезпеченості музейними закладами. Причиною того, що ці території не потрапили до першої групи стала надмірна концентрація населення у м. Києві та міській агломерації. Тому, показники кількості музеїв у розрахунку на 100 тис. чол. в столичному регіоні виглядають доволі скромно. До високого рівня забезпеченості музеями також потрапили Запорізька, Хмельницька, Волинська області та Республіка Крим. Західні та південні регіони цієї групи володіють значними показниками розвитку музейної діяльності, мають унікальну історико-культурну спадщину. До того ж, їх потенціал активно розвивається, постійно виникають нові музеї, присвячені висвітленню забутих подій та постатей історичного минулого нашої держави.

Третю групу областей України з середнім рівнем забезпеченості музеями складають Харківська, Львівська, Сумська та Рівненська області. Перші дві з них отримали невисокі показники через доволі високу концентрацію населення, від якої істотно відстає розвиток культурно-освітніх закладів, а останні – через відносно низький рівень розвитку музейної справи.

До четвертої групи недостатнього забезпечення музеями відносяться такі області: Луганська, Закарпатська, Одеська та Херсонська області. Ці регіони утримують дуже незначну кількість музеїв з огляду на історичні фактори та особливості господарського розвитку. На Луганщині пріоритетним завданням державної регіональної політики завжди була активізація промислового виробництва, що мало істотний негативний вплив на формування культурно-освітнього комплексу. Райони Причорномор’я та Закарпаття мають у своєму складі низько урбанізовані, переважно новоосвоєні (або важкодоступні у останньому випадку) території, які завжди мали недостатній рівень розвитку соціальної сфери.

Мінімальні показники забезпеченості населення закладами музейного типу характерні для Донецької, Чернівецької, Житомирської, Миколаївської та Дніпропетровської областей. Донеччина отримала їх через значну концентрацію населення і вкрай недостатню увагу до розвитку закладів культури і мистецтва, південна Україна – через причини, окреслені вище. Ці регіони, як вже зазначалось, потребують негайного державного втручання та активізації розвитку соціального комплексу, формування широкої мережі культурних закладів різного типу. Завдання з вирівнювання регіональних диспропорцій є найбільш актуальними для розвитку музейної і туристичної діяльності України цього часу.

Висновки. Для України залишається актуальною проблема розвитку музейної справи і мережі музеїв, незважаючи на те, що за часів незалежності багато зроблено з розбудови музейної справи і її спрямування на формування національної свідомості і розуміння власної історії та культури, свого місця в світі. В той же час розбалансованою залишається структура музеїв. Спостерігається значна диференціація в розвитку мережі музеїв серед регіонів України, що негативно впливає на соціально-культурні показники рівня життя населення, зокрема, відвідуваність музеїв. Музеї були і залишаються осередками збереження матеріальної та духовної спадщини українського народу,

просвітництва, виховання патріотизму, підвищення культурного рівня населення і їх розвитку слід приділяти більше уваги. Музейна спрва в країні потребує подальшого розвитку та удосконалення територіальної організації задля підвищення ефективності музейної справи та використання музеїв в туризмі як унікального ресурсу.

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. - Київ: Київський університет, 2001. – 395 с. 2. *Гродзинський М.Д., Савицька О. В.* Естетика ландшафту: Навчальний посібник. - Київ: Київський університет, 2005. – 183 с. 3. *Мезенцева Г.Г.* Музеєзнавство. - Київ: Вища школа, 1980. – 120 с. 4. *Мезенцева Г.Г.* Музеи Украины. - Киев, 1959. – 177 с. 5. *O'Neill T. Saving places* // National Geographic Magazine. – 2002. – vol. 202. – No. 4. – P. 58-73.

Л. Баранова, інж.

ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНА СФЕРА КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК СКЛАДОВА ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ: СУЧАСНИЙ СТАН, МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті розкрито сучасний стан, можливості, тенденції та перспективи розвитку туристично-рекреаційної сфери Київської області.

In the article the modern stage, possibilities, tendencies and perspectives of the tourist-recreational sphere of Kyivan region are presented.

Постановка проблеми. Сьогодні у світі туризм є однією з найприбутковіших і найважливіших галузей господарського комплексу. Нині туризм справедливо називають важливою складовою позитивних зрушень в економіці, соціально-культурному житті України. Він все більше займає пріоритетні позиції в стратегії розвитку української держави та суспільства.

Виклад основного матеріалу. Сприятливі кліматичні умови Київської області, значні рекреаційні ресурси, зокрема наявність запасів мінеральних вод, лісів, численних водних об'єктів та культурно-історичних пам'яток, сприяли формуванню в регіоні рекреаційного комплексу, що складається з санаторно-курортного господарства й туризму.

Розвиток туристично-рекреаційної сфери впродовж останніх років характеризується динамічним зростанням основних показників розвитку галузі та обсягів наданих і спожитих послуг.

Послугами туристичних організацій у 2005 р. скористалося 19,4 тис. осіб, що в 1,4 рази більше, ніж у 2000 р. та на 31,9% менше порівняно з 2004 р. Понад 93% туристів відвідували область з метою відпочинку, дозвілля та спортивно-оздоровчого туризму, 6,1% туристів – з метою лікування, хоча лише 0,7% – у службових справах та бізнес-навчання. Загальна кількість екскурсантів порівняно з 2002 р. збільшилось в 1,6 разів, а – з 2000 р. – зменшилось в 1,5 рази,

© Л. Баранова, 2007